

ВІДОБРАЖЕННЯ КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ СПЕЦИФІКИ ВИБОРІВ 1990 Р. У ПРАЦЯХ О. ГАРАНЯ ПОЧ. 1990-Х РР.

Сорокін Андрій

*аспірант кафедри міжнародних відносин і суспільних наук, Національний
університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ, Україна)*

За наявності історіографічних досліджень про київську міську специфіку виборів 1990 р. у контексті її висвітлення в дослідженнях з історії районів м. Києва [8] та синхронних науково-популярних працях [10] нагальним є вивчення її відображення в історико-політологічних працях поч. 1990-х рр. [6, с. 5], серед яких важливе місце належить монографічним дослідженням О. Гараня [1, с. 34–35, 38; 2, с. 193, 202; 6, с. 8] «Від створення Руху до багатопартійності» [1, с. 34–35, 38; 2, с. 193; 3] та «Убити дракона (З історії Руху та нових партій України)» [1, с. 34–35, 38; 2, с. 193; 4]. Послідовність виходу названих досліджень [1, с. 38; 2, с. 193, 202] спонукає до їх вивчення в контексті історіографічної компаративістики із діахронним порівнянням [12, с. 159].

Мета доповіді – розкрити специфіку відображення київської міської специфіки виборів 1990 р. у перерахованих працях.

У першому монографічному дослідженні [2, с. 193; 3] поряд із розглядом утворення Демократичного блоку як загальноукраїнської події окремо було розкрито особливості участі його представників у виборах 1990 р. у м. Києві [3, с. 12], а саме: балотування колишнього політв'язня О. Сергієнка та українського філософа [4, с. 33] М. Поповича у межах Печерського виборчого округу на парламентських виборах [3, с. 12; 11, с. 384] в якості прикладу неузгодженості тогочасної політичної опозиції і недостатнього ступеня врахування специфіки виборчого округу [3, с. 12], де внаслідок підтримки Демократичним блоком радикальнішого О. Сергієнка депутатом було обрано полковника міліції Я. Кондратьєва [3, с. 12; 5, с. 239; 11, с. 384]. Також О. Гарань звернув увагу на наявність суперечностей між центральними та місцевими осередками

організацій Демократичного блоку із виявом у вигляді відсутності серед представників останнього пізнішого депутата [5, с. 213] О. Ємця попри його підтримку районними осередками Руху [3, с. 13], а також на наростання конфліктів всередині нього вже з поч. 1990 р. [3, с. 13]. У полі зору дослідника опинилася й публіцистична активність [3, с. 13–14] у подальшому обраних до Верховної Ради Української РСР у виборчих округах м. Києва осіб: П. Кислого [5, с. 233], С. Головатого [5, с. 183], Л. Скорик [5, с. 336]. Також у монографії 1992 р. [3, с. 2] О. Гарань опосередковано згадав факт обрання на парламентських виборах у межах виборчих округів м. Києва Ю. Збітнева [3, с. 21; 5, с. 221], О. Шевченка [3, с. 23; 5, с. 375], В. Карпенка [3, с. 29; 5, с. 229]. Дослідник торкнувся й передвиборної суспільно-політичної активності тогочасної політичної опозиції, зокрема організації «живого ланцюга» між Києвом і Львовом на честь Акта Злуки 1919 р. [3, с. 34–35; 11, с. 383].

Разом із тим, недоліком названого монографічного дослідження є відсутність переліку літератури та посилань [3].

Важливим доповненням до висвітленого дослідження О. Гараня виявилася його наступна монографія 1993 р. [1, с. 38; 2, с. 202; 4, с. 199], що перевищувала об'єм попереднього дослідження більш ніж у 4 рази [3; 4] та містила розгорнутий прикінцевий перелік джерел та літератури із групуванням за розділами [4, с. 193–198].

Важливою особливістю вказаної монографії О. Гараня порівняно із попередньою [2, с. 193, 202; 3; 4] було посилення наголосу на передумовах розгортання виборів 1990 р. у м. Києві. Зокрема, дослідник приділив увагу змісту опублікованого 16 лютого 1989 р. і створеного представниками Київської організації Спілки письменників України проєкту програми Народного Руху України за перебудову із пропозицією демократизувати виборчу систему та порушенням низки нагальних соціально-економічних та соціокультурних питань [4, с. 27–29], процесу створення ініціативної групи НРУ в Інституті філософії АН УРСР [4, с. 33] та заснування крайових осередків опозиційних організацій у межах м. Києва та Київської області протягом 1989 р. [4, с. 35–36, 41–44],

київській міській специфіці перебігу виборів народних депутатів СРСР навесні 1989 р. [4, с. 37–39; 11, с. 381], оприлюдненню офіційних законопроектів про вибори до Верховної та місцевих Рад народних депутатів Української РСР із подальшою публікацією альтернативного законопроекту Республіканського депутатського клубу України і критикою офіційних проєктів [4, с. 46–48], ухвалення резолюції I (Установчого) з'їзду НРУ про необхідність переходу влади до демократичного обрання Рад [4, с. 57].

Поглиблено процес підготовки законопроектів про вибори розглядався на початку розділу II «Опозиція наступає» [4, с. 71–77], де О. Гарань згадав висловлення пропозиції з боку низки українських компартійних структур про проведення виборів до Рад народних депутатів за виробничим принципом [4, с. 71; 10, с. 77], проведення соціопитувань у Київському державному університеті (КДУ) та у вуличних умовах [4, с. 71–72], популярність норм про прямі вибори без формування з'їзду як республіканського парламентського органу [4, с. 72; 10, с. 77], альтернативність кандидатур [4, с. 72; 10, с. 77], скасування виборів від громадських організацій [4, с. 72–73; 10, с. 77]. Окрім того, О. Гарань згадав прийняття передвиборних документів РДКУ [4, с. 74] та створеного 18 листопада 1989 р. Демократичного блоку [4, с. 74–75], вступ до «Зеленого світу» членів Московського райкому КПУ м. Києва [4, с. 73–74], дозвіл Київміськвиконкому від 17 листопада 1989 р. на організацію опозиційних мітингів у м. Києві на честь перепоховання В. Стуса, Ю. Литвина та О. Тихого [4, с. 75], виступ першого секретаря Київського міськкому КПУ А. Корнієнка на пленумі ЦК КПУ 29 листопада 1989 р. [4, с. 75], недійсний резонанс довкола проведення «живого ланцюга» між Києвом та Львовом 21 січня 1990 р. на честь возз'єднання УНР із ЗУНР 1919 р. [4, с. 80–81; 11, с. 383] та розгортання альтернативного нечисленного компартійного мітингу 27 січня 1990 р. із приводу відзначення 72-річчя більшовицького повстання на заводі «Арсенал» [4, с. 81], загострення суспільно-політичної ситуації в м. Києві у зв'язку із чутками про можливі «націоналістичні погроми» та протидію вказаним чуткам з боку НРУ [4, с. 82–83].

Зрештою, О. Гарань приділив увагу й перебігу та підсумкам першого туру парламентських виборів 1990 р. у межах м. Києва [4, с. 85–86]. Поряд із повторенням тверджень із попередньої монографії [4, с. 86], дослідник висвітлив хід виборів в аналогічному Залізничному виборчому окрузі [4, с. 85], де кандидат від опозиції Є. Пронюк набрав більшість голосів у першому турі голосування [4, с. 85], проте програв у наступному турі генералові Б. Духову [4, с. 85; 5, с. 210] як через застосування схвальної агітації за останнього і дезінформації проти першого [4, с. 85], так і через склад виборців у відповідному виборчому окрузі зі значною часткою поточних та відставних військовослужбовців [4, с. 85]. Також О. Гарань згадав про перемогу компартійного кандидата [11, с. 384] В. Івашка в одному із парламентських виборчих округів м. Києва [4, с. 86; 5, с. 223].

У дослідженні була відображена й специфіка організації участі у виборах опозиції та підсумки місцевих виборів, зокрема їх обговорення на II вічі Київської регіональної організації НРУ 17 червня 1990 р. [4, с. 87; 11, с. 384] із висловленими думками про задовільність їхніх підсумків зі здобуттям представниками опозиції 17 із 22 місць у Верховній Раді Української РСР від виборчих округів у м. Києві [4, с. 87; 11, с. 383], близько половини місць у Київміськраді [4, с. 87; 11, с. 384] та більшості місць в одній із районних Рад народних депутатів [4, с. 87; 11, с. 384] паралельно із в цілому непрофесійним підходом представників Демократичного блоку до проведення виборчої кампанії [4, с. 87], через що виникали труднощі із координацією їхніх зусиль та реєстрацією кандидатів у депутати [4, с. 87]. Цікавою особливістю другої монографії О. Гараня є згадка про проведення повторних виборів у Дарницькому виборчому окрузі м. Києва напр. 1990 р. через необхідність переобрання депутата замість вибулого В. Івашка [4, с. 146; 5, с. 223] із зазначенням кандидатури депутата Київміськради [7, с. 36; 9, с. 42] М. Грабаря як пріоритетної від Демократичного блоку в означеному виборчому окрузі [4, с. 146]. Важливою в історіографічному контексті виявилася згадка О. Гаранем опозиційних депутатів Київміськради: заступника її голови О. Мосіюка [4, с. 122–123; 7, с. 29, 36], а також учасника установчої конференції київського осередку Ліберально-

демократичної партії України 30 червня 1990 р. та фізика М. Погребинського [4, с. 151; 7, с. 42].

Отже, за підсумками діахронного порівняння 2-х монографій О. Гараня поч. 1990-х рр., поєднаного із аналізом змісту кожної з них, виявлено суттєвий приріст знань у другій із них порівняно з першою стосовно київської міської специфіки виборів 1990 р. у м. Києві, що полягав у доповненні відомостей про події перед безпосереднім перебігом голосування, а також щодо проведення парламентських виборів у м. Києві та підсумків місцевих виборів із наголосом на Київміськраді.

Література

1. Білик Я. О. До питання про перший етап створення багатопартійності в Україні (1988–1990 рр.). *Інтелігенція і влада. Серія Історія*. 2017. Вип. 37. С. 31–37. URL: <http://dspace.opu.ua/jspui/bitstream/123456789/7018/1/004.pdf> (дата звернення: 29.10.2023).
2. Бондаренко С. Народний Рух України та його роль у національно-політичному житті наприкінці 1980-х–на початку 1990-х років: історіографія та джерела. *Україна–Європа–Світ*. С. 190–204. URL: http://catalog.library.tnpu.edu.ua/naukovi_zapusku/ukraine_europe/UES_09_3.pdf#page=190 (дата звернення: 29.10.2023).
3. Гарань О. В. *Від створення Руху до багатопартійності*. Київ : Видавництво товариства «Знання» України, 1992. 48 с.
4. Гарань О. В. *Убити дракона (З історії Руху та нових партій України)*. Київ : Либідь, 1993. 200 с.
5. Зайко Я. (відп. ред.). *Верховна Рада України дванадцятого скликання 1990–1994 роки*. Київ : Кий, 1998. 755 с.
6. Кизименко І. О. *Суспільно-політичні рухи в Україні (90-ті роки ХХ ст.): історіографія* : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.06. Київ, 2003. 14 с.
7. Мужилко О. *Влада міста Києва (1990–2011 роки)*. Київ : Бужани, 2011. 146 с.

8. Сорокін А. Висвітлення формування та діяльності місцевих Рад м. Києва І (XXI) скликання у працях з історії районів столиці України. *Сумські історико-краєзнавчі студії. Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Суми, 28 жовтня 2021 р.)*. Суми : ФОП Цьома С. П., 2021. С. 113–120. URL: https://nsku.org.ua/wp-content/uploads/2021/12/Збірник_Сумські-історико-краєзнавчі-студії_2021.pdf (дата звернення: 29.10.2023).
9. Сорокін А. Документи фонду 1697 (Київська міська Рада) Державного архіву міста Києва як джерело з історії Революції на граніті. *Шевченківська весна – 2018: історія : матеріали XVI Міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених*. Київ, 2018. С. 41–43.
10. Сорокін А. Специфіка висвітлення парламентських та місцевих виборів 1990 р. у м. Києві в синхронних працях представників товариства «Знання». *HistUkrainika: матеріали міжнародної наукової конференції студентів, аспірантів та молодих учених м. Київ, 10 грудня 2022 року*. Київ : Історичний факультет КНУ імені Тараса Шевченка, 2023. С. 76–80.
11. Сушко Р. В., Ольховський І. А. Київрух – епіцентр демократичних перетворень. *Народний Рух України: місце в історії та політиці : Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20-річчю Незалежності України, 25–26 травня 2011 р., м. Одеса*. Одеса : Астропринт, 2011. С. 377–386.
12. Яремчук В. Ревізіоністська критика національної історії у сучасній Україні: методологічні прогалини. *Український історичний журнал*. 2020. № 5. С. 159–175. URL: https://eprints.oa.edu.ua/8535/1/UIJ_2020_5_14.pdf (дата звернення: 29.10.2023).

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гуманітарно-педагогічний факультет
Рада молодих учених гуманітарно-педагогічного факультету
Рада аспірантів гуманітарно-педагогічного факультету
Студентська організація гуманітарно-педагогічного факультету
ЗА ПІДТРИМКИ СПІЛКИ МОЛОДИХ ВЧЕНИХ НУБІП УКРАЇНИ,
EURODOC, РАДИ МОЛОДИХ УЧЕНИХ ПРИ МІНІСТЕРСТВІ ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ,
ТА РАДИ МОЛОДИХ УЧЕНИХ НАПН УКРАЇНИ

«СУЧАСНІ ГУМАНІТАРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОЛОДИХ
НАУКОВЦІВ У ГЛОБАЛІЗАЦІЙНОМУ СВІТІ:
ВИКЛИКИ, ІННОВАЦІЇ, БЕЗПЕКА»

Матеріали міжнародної очно-дистанційної науково-
практичної конференції молодих вчених

6-7 листопада 2023 року
Частина 1

КИЇВ-2023

УДК 159.9:316:37:81

С 90

Сучасні гуманітарні дослідження молодих науковців у глобалізаційному світі: виклики, інновації, безпека: Тези міжнародної очно-дистанційної науково-практичної конференції молодих вчених (6-7 листопада 2023 р.) [у 2-х ч.] /За заг.ред. О.М. Прохорчука. – К., 2023. Ч.1.-233с.

Рекомендовано до друку

Вченою радою Гуманітарно-педагогічного факультету

(Протокол №6 від 17.11.2023)